

Jonas Holmberg: Filmisk scenkarusell

Ingmar Bergmans *Fanny och Alexander* är en film som handlar om och delvis utspelar sig inne i teatermaskineriet. Dramatens *Fanny och Alexander* är en pjäs som kanske inte utspelar sig inne i filmapparaturen, men bra nära.

Utgångspunkten för Rufus Didwizus snurrande scenografi kan spåras till alla de i dag bortglömda bildteknologier som användes mellan, för att tala bergmanska, laterna magican och cinematographen.

Förfilmiska manicker som zoetropen, praxinoskopet och phenakistoskopet byggde alla på att en rund platta med fastklitrade bilder snurrades runt, varpå bilderna som i en magisk överenskommelse mellan industrialismens teknologi och ögats fysiologi fick liv och började röra på sig.

Också Dramatens scen domineras av en snurrande skiva, med de olika scenrummen uppradade kring karusellens centrum, där stillastående skådespelare börjar röra sig när de optiska förhållandena är de rätta.

Det är en intelligent scenlösning som presenteras praktfullt med den Ekdahlska juldansen ringlande kring maskineriets olika delar. Dessutom möjliggör den ett stundtals mycket filmiskt bildberättande. När snurran får fart passerar dramaets olika spelplatser förbi en efter en. Resultatet blir ett slags montage: där ligger Gustav Adolf med barnflickan, där grälar Carl med sin fru och där sitter Alexander med sin glasskiveprojektor.

Mest effektiv blir tekniken då den används till vad filmen är oöverträffad på - att gestalta samtidighet. När skivan snurrar fram och tillbaka mellan biskopsgården där den stränga styvfadern misshandlar Alexander och Ekdahlsresidenset dit hans mor Helena har flytt för att kalla på hjälp skapas en isande spänning. Ska räddarna hinna fram i tid? Hitchcock skulle ha varit imponerad.

Av Jonas Holmberg
kulturen@expressen.se

Publicerad 12 feb 2012 13:51

Adress till denna artikel:

<http://www.expressen.se/kultur/jonas-holmberg-filmisk-scenkarusell>